

Razvoj profesionalnog usmjeravanja

Mirjana Zečirević

Prilaz baruna Filipovića 15, 10000 Zagreb

Sažetak: Profesionalno usmjeravanje vrlo je važno za pojedince i društvo kao skup usluga i stručnih postupaka kojima se identificiraju mogućnosti, interesi i kompetencije korisnika kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju te upravljali svojim profesionalnim razvojem.

Razvoj profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj neraskidivo je vezan uz doprinos psihologa te je jedno od prvih područja primijenjene psihologije u Hrvatskoj. Godine 1931. osnovana je, a 1932. započela s radom Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja. Rad Stanice temeljio se na pružanju multidisciplinarne stručne podrške i početak je razvoja savjetodavnih usluga za mlade, uz razvoj psiholoških testova za potrebe profesionalnog usmjeravanja. Utjecaj društvenih promjena imao je značajan odraz i na razvoj sustava profesionalnog usmjeravanja. U organizacijskom i stručnom smislu prvenstveno se vezuje uz ulogu Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje kao nositelja aktivnosti. Navedeno su više puta prepoznale i relevantne europske organizacije u području zapošljavanja, obrazovanja i profesionalnog usmjeravanja, uz isticanje primjera dobre prakse, osobito u radu s mladima. Suvremeni pristupi uključuju koncept cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja kompetencija za upravljanje karijerom, osobito u tzv. tranzicijskim razdobljima u životu pojedinca. Nužna je suradnja svih partnera javnog, privatnog i nevladinog sektora kako bi se omogućio razvoj usluga informiranja i savjetovanja primjerenih potrebama korisnika, uz evaluaciju i unaprjeđenje programa profesionalnog usmjeravanja.

Ključne riječi: cjeloživotno profesionalno usmjeravanje, stručna podrška, razvoj kompetencija za upravljanje karijerom

* Priopćenje na 30. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u sklopu obilježavanja 70. godišnjice Hrvatskog psihološkog društva, 8. studenoga 2023.

Uvod

Za svako društvo i pojedince, danas više nego ikad ranije, vrlo je važno cjeloživotno profesionalno usmjeravanje kao skup različitih usluga i stručnih postupaka kojima se identificiraju mogućnosti, interesi i kompetencije korisnika kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali vlastitim profesionalnim razvojem.

Povijest profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj

Razvoj sustava i usluga profesionalnog usmjeravanja prema različitim skupinama korisnika neraskidivo je vezan uz doprinos psihologa, te je jedno od prvih područja primijenjene psihologije u Hrvatskoj. Povijest profesionalnog usmjeravanja u RH obilježena je pojedinim razvojnim etapama, u velikoj mjeri pod utjecajem značajnih društveno-političkih događanja te razvoja stručnih metoda identificiranja, razvoja i unaprjeđenja kompetencija za upravljanje karijerom.

Početak priče vezuje se uz osnivanje Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja, sve do suvremenih inicijativa i institucija koje podržavaju razvoj karijere pojedinca i sustava cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja.

Dana 19. lipnja 1931. održana je sjednica Izvršnog odbora Zavoda za unapređivanje obrta, na kojoj je zaključeno „da se privede u život Stanica za savjetovanje kod izbora zvanja“. Taj datum se smatra danom osnutka *Stanice za savjetovanje kod izbora zvanja* u Zagrebu.

Već je ova faza bila obilježena početnom svijješću o važnosti multidisciplinarnе stručne podrške za razvoj pojedinca i društva te je prvi korak u razvoju savjetodavnih usluga za mlade. Stručni tim je pored savjetnika za zapošljavanje uključivao liječnika i psihologa, što je definirano Pravilnikom za čiju je izradu osobito zaslužan prof. dr. Ramiro Bujas.

Ovom događanju prethodile su stanovite pripreme i događanja na široj europskoj i svjetskoj razini početkom 20. stoljeća koja predstavljaju, na određen način, povijesna ishodišta kasnijeg razvoja profesionalnog usmjeravanja kod nas. Tako je npr. 1907. g. u Berlinu održan međunarodni kongres za higijenu i demografiju; iste je godine u Baselu osnovan *Ured za davanje savjeta roditeljima i mladeži pri izboru zvanja*, a 1908. g. u Bostonu je osnovan *Ured za profesionalnu orijentaciju* te 1930. g. u Liegeu (Belgija) održan Međunarodni kongres za psihotehničku nastavu. Svaki od ovih događaja izraz je opće društvene potrebe tadašnjeg vremena za institucijom koja bi pružala stručnu pomoć pri izboru zvanja.

Na Kongresu u Liegeu u razdoblju od 1. do 5. kolovoza 1930. bio je prisutan i tajnik zagrebačke Komore za trgovinu, obrt i industriju, dr. Miroslav Festetić, koji je po povratku predstavio Rezoluciju Kongresa: „Osnutak ureda, odnosno stanica za savjetovanje kod izbora zvanja treba svagdje forsirati i iste generalizirati. Rad ovakovih stanica treba da se temelji na znanstveno utvrđenoj primjeni psihologije, tj. na psihotecnici, proučavajući karakter djeteta, a uz to treba da uzima u obzir i potrebe društva.“ Savjetovanje pri izboru zvanja postaje zadatak Zavoda za unapređivanje obrta Komore za trgovinu „da savjetuje mladima kod izbora zvanja, ispitujući njihovu fizičku, psihičku i tehničku sposobnost i tako spriječiti da ne dođu u pojedina zanatska zvanja mladići koji nemaju za to fizičkih i psihičkih preduvjeta“.

U svrhu omogućavanja rada Stanice, stavljene su na raspolaganje dvije prostorije u Državnoj obrtnoj školi u Zagrebu: jedna u kojoj se već nalazi „liječnički ambulatorij“, u kojemu se može obavljati liječnički pregled, i druga u kojoj se može urediti psihotehnički laboratorij. Na sjednici je prisustvovao i sveučilišni prof. dr. Ramiro Bujas, koji je iskazao spremnost da će s „obzirom na prijeku potrebu osnutka ta-

kove stanice istu moralno podupirati i za kompliciranije slučajeve dozvoliti da se ispitivanja vrše u psihologijskom institutu sveučilišta". Ubrzo zatim izrađen je i 27. kolovoza 1931. g. prihvaćen Pravilnik Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja u kojemu se navodi: „Stanica je javna socijalna ustanova i imade zadatak da svojim radom djeluje u interesu društva i u interesu pojedinca, i to na način da u današnjoj diferenciranosti rada daje pojedincu putokaz za najbolji izbor rada u društvu. Ona imade da svojim savjetom pojedincima sprječava stupanje u zvanja za koja oni nemaju preduvjeta da korisno djeluju i pravilno napreduju, da se tako u društvu što više ostvari zahtjev izražen lozinkom: pravi čovjek na pravom mjestu.” Za njegovu izradu osobito je zaslužan prof. dr. Bujas.

U nastavku donosimo nekoliko izvadaka iz Pravilnika radi potvrde činjenice da je od početka ovo područje karakterizirano multidisciplinarnim pristupom:

„Članak 4. Liječnik, psiholog i savjetnik pri izboru zvanja imadu se u svojim opažanjima i stručnim mišljenjima stalno dopunjavati.“

„Članak 11. *Da bi i škole sudjelovale kod savjetovanja pri izboru zvanja, Stanica će 4-5 mjeseci prije roka otpusta učenika iz škole dostaviti školskim upravama naročite upitnike za izbor zvanja. Te upitnike ispunjava dijelom mladež, dijelom školska vlast, a dijelom školski liječnik.*“

„Članak 13. *Kod onih zvanja, koja iziskuju naročite duševne i tjelesne sposobnosti, ima se Stanica pobrinuti za liječnika specijalistu, odnosno psihologa, koji je po mogućnosti ujedno i obrtno-bijegjenski, odnosno obrtno-medicinski obrazovan.*“

„Članak 17. *Kod Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja postoji posebno odjeljenje za psihološko ispitivanje sposobnosti. Na čelu toga odjeljenja stoji psiholog stručnjak. Ovo je odjeljenje dužno pridržavati vezu s Institutom za eksperimentalnu psihologiju univerziteta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu.*“

„Savjet koji se daje pojedincu je neobavezan i besplatan.“

Dana 2. siječnja 1932. g. Stanica je započela s radom, pribavljena su određena novčana sredstva, osigurane su prostorije u Državnoj obrtnoj školi u Zagrebu, a natječajem je za šefa Stanice izabran liječnik Stanice dr. Aurel Forenbacher, dok je za psihologa izabran dr. Zlatko Pregrad. Za opremu, potrebnu aparaturu i literaturu te suradnju sa Psihologijskim institutom i klinikom zaslužan je dr. Ramiro Bujas. Godine 1937. Stanica se preselila u zgradu Javne burze u Zagrebu u Zvonimirovoj 15.

Tijekom 17-godišnjeg neprekidnog rada (1931. – 1948. g.) Stanica je stalno unapređivala i usavršavala organizaciju stručnoga rada, uvodila nove oblike rada, popunjavala inventar sredstava i metoda rada te širila djelatnost na nova područja individualnoga rada, intenzivno radila na popularizaciji ustanove i njezina znanstvenog rada.

Zavod za psihologiju i fiziologiju rada u Zagrebu posljednji je organizacijski oblik djelovanja Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja. Prve godine svojega rada ona je imala 411 korisnika, a 1947. godine 4732 ispitanika.

Godine 1948. dolazi do reorganizacije državne uprave u FNR Jugoslaviji u kojoj se reorganizira i Ministarstvo rada NR Hrvatske. Reorganizacijom je ukinut Zavod za psihologiju i fiziologiju rada u Zagrebu, 1. kolovoza 1948. godine, dakle nakon gotovo punih 17 godina od osnivanja prve Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja u našoj zemlji, stanice koja je imala jedinu zadaću savjetovati mladima njihov put u život. Od 1948. do 1951. g. zabranjena je uporaba psiholoških testova zbog političko-ideoloških razloga.

Bogato metodičko naslijeđe Stanice odnosno Zavoda za psihologiju i fiziologiju rada u Zagrebu, inventar, dokumentaciju i arhivu preuzeo je Institut za higijenu rada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. To se pokazalo dobrim već za nekoliko godina, kada je obnovljen rad na savjetovanju

pri izboru zanimanja u cijeloj Jugoslaviji i ponovno osnovano savjetovalište u Zagrebu, Beogradu i Ljubljani.

Krajem pedesetih godina prošloga stoljeća ponovno se pojavljuje ideja društvenog organiziranja svih tadašnjih značajnih sudionika u sustavu profesionalnog usmjeravanja. U razdoblju od 1957. do 1960. g. osnivaju se Centri za profesionalnu orijentaciju u Zagrebu, Splitu, Karlovcu i Varaždinu, Slavanskom Brodu, Rijeci, Sisku, Osijeku i Zadru. U Zagrebu je 22. rujna 1958. g. održana Osnivačka skupština JUZPO – Sekcije za NR Hrvatsku, a prvi predsjednik bio je dr. Boris Petz. Tadašnja udruženja za profesionalnu orijentaciju u bliskoj programskoj suradnji sa zavodima za zapošljavanje u narednim godinama ostvaruju značajne rezultate na konceptualizaciji sustava profesionalnog usmjeravanja i njezina oživotvorenja.

Godine 1964. donesen je dugoročni program znanstveno-istraživačkog rada na području psihologije profesionalnog usmjeravanja (1964. – 1970.) Istraživački radovi bili su usredotočeni uglavnom na profesionalne namjere školske mladeži (D. Vinski, D. Tarbuk, I. Koren, Ž. Miharija.), radne i životne vrijednosti (Šverko), školsku i profesionalnu uspješnost darovitih pojedinaca (I. Koren, M. Lovretić). Izrađene su bibliografije (V. Lesjak) i brojne publikacije s temama iz područja profesionalnog usmjeravanja, a redovito je tiskan godišnjak „Profesionalna orijentacija“. Osnivanjem Republičkog zavoda za zapošljavanje 1960. g. ta ustanova postaje glavni izdavač psiholoških testova. Sljedećih 15-ak godina Zavod pokreće, financira i objavljuje gotovo 40 publikacija vezanih uz standardizacije i evaluacije psihodijagnostičkih sredstava u Hrvatskoj (K. Matešić).

Razdoblje od osnutka Zavoda pa do 1965. godine prati ekstenzivno povećanje zaposlenosti koja je bila najbrža mogućnost gospodarskog rasta i povećanja produktivnosti.

Profesionalno usmjeravanje učenika i odraslih prvenstveno se vezuje uz aktivnosti Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, koji u svojim područnim uredima u sklopu pripreme za zapošljavanje organizira Odsjeke za profesionalno usmjeravanje i time ostvaruje mrežu usluga dostupnih na regionalnoj i lokalnoj zajednici, u partnerstvu sa školama, fakultetima, organizacijama poslodavaca i nevladinim sektorom. U nekoliko područnih ureda Zavoda postignuti su značajni rezultati u izradi metodologije identifikacije i rada s darovitim mladima. Od 1978. g. sjedište Zavoda je u Radničkoj cesti u Zagrebu. Republički zavod za zapošljavanje inicijator je i značajni čimbenik razvoja psihodijagnostike u području profesionalnog usmjeravanja i izdavač brojnih psihodijagnostičkih instrumenata, a posebice je potrebno naglasiti njegovu suradnju s dr. Zoranom Bujasom i Psihologijskim institutom u Zagrebu.

Ustavom iz 1974. godine, a potom i Zakonom o udruženom radu (ZUR) od 1976. godine utvrđuju se obveze za „samoupravno interesno organiziranje“. Prava „radnih ljudi“ na profesionalno usmjeravanje, stručno osposobljavanje i posredovanje u zapošljavanju sadrže pravo na stručnu pomoć u izboru škola, zanimanja i radnog mjesta te stručnu pomoć u profesionalnom usmjeravanju u školama, OOUR-ima i drugim organizacijama; pravo na osnovno obrazovanje kada je ono uvjet za zaposlenje, na stručno osposobljavanje i pre-kvalifikaciju radnika koji su privremeno ostali nezaposleni (uključujući i radnike kojima predstoji prestanak zaposlenja uzrokovan „višom silom“); važna je i obveza posredovanja SIZ-ova u zapošljavanju, čime se koriste i radnici i organizacije udruženoga rada i građani, te posredovanja u inozemstvu radi zapošljavanja naših radnika ili njihova povratka u zemlju.

U Opatiji je 11. studenoga 1988. g. održana XV. jubilarna skupština Saveza društava za profesionalnu orijentaciju Hrvatske, na kojoj je obilježena trideseta godišnjica Saveza dru-

štava za profesionalnu orijentaciju Hrvatske i podnesen referat *Aktualna pitanja ostvarivanja profesionalne orijentacije u SR Hrvatskoj*. Počasni članovi su Z. Bujas, J. Kajfeš, M. Kalogjera, Ć. Mihoci, V. Lesjak, Z. Pregrad, D. Vinski. Dotadašnji predsjednici Saveza bili su: B. Petz, A. Mrmak, Ž. Maravić, D. Babić, I. Koren, A. Kolka, S. Marušić, M. Ivanišević, D. Tarbuk.

Razdoblje od 1990-ih do danas

Dana 25. lipnja 1991. objavljena je Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske te Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. Odluke Sabora Republike Hrvatske predstavljaju prekretnicu u našoj povijesti, pa tako i razvoju službe za zapošljavanje u Hrvatskoj. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju 1990. g. utemeljen je Republički zavod za zapošljavanje kao jedinstvena organizacija koja djeluje na području cijele RH, preko mreže područnih službi i ispostava. Izuzetno je značajna instruktivno-koordinativna funkcija Republičkog zavoda za zapošljavanje, a kasnije Središnje službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u ostvarenju programskih zadaća i razvoju službi za profesionalno usmjeravanje u svim područnim službama u Hrvatskoj. Osamostaljivanjem Republike Hrvatske, promjenom političko-ekonomskih uvjeta, ostvarile su se pretpostavke za osnivanje privatnih izdavačkih poduzeća, među kojima je svakako najznačajnija „Naklada Slap“.

Dana 21. ožujka 2002. Hrvatski sabor donio je *Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti*. U članku 1. ovog zakona uređuju se djelatnosti: posredovanje pri zapošljavanju, profesionalno usmjeravanje, obrazovanje radi povećanja zapošljavanja radne snage, osiguranje u slučaju nezaposlenosti, aktivno djelovanje na tržištu rada radi poticanja prostorne i profesionalne pokretljivosti radne snage te novog zapošljavanja i

samozapošljavanja, zatim izvori sredstava za djelatnosti Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje te ustroj, upravljanje i obavljanje djelatnosti Zavoda.

Razdoblje nakon 2000. godine karakterizirano je intenzivnim razvojem sustava profesionalnog usmjeravanja, povezivanja sudionika na nacionalnoj i lokalnim razinama, jačanjem međunarodne suradnje sa svrhom stvaranja jedinstvenog, prepoznatljivog sustava koji se sve više temelji i na uvođenju novih metoda i usluga, uključujući e-usluge profesionalnog usmjeravanja u svrhu povećanja dostupnosti putem samoinformiranja i samoprocjene kompetencija.

Nacionalni okvir – Strategije i standardi kvalitete

Godine 2004. godine donesena je *Strategija profesionalnog usmjeravanja u HZZ-u*, u kojoj su navedene glavne odrednice: jedinstvena osnova rada, razvoj sustava kvalitete usluga prema ciljnim skupinama, unapređenje i razvoj novih usluga, jedinstvena primjena i vrednovanje, načelo „fleksigurnosti“ (engl. *flexicurity*), stalno unapređenje kompetencija savjetnika, stalna promidžba usluga, nužnost razvoja usluga prema poduzećima i partnerstvo. Tijekom 2005. godine provoden je projekt i objavljen dokument *Standardi kvalitete profesionalnog usmjeravanja i selekcije u HZZ-u*. Cilj je bio unaprijediti prepoznatljivost i kvalitetu sustava profesionalnog usmjeravanja.

Međunarodna suradnja i europski kontekst

Uspostavljena je mreža suradnje sa svim sudionicima u zemlji i na međunarodnoj razini te članstvo u Međunarodnoj organizaciji za školsko i profesionalno usmjeravanje (*International Association for Educational and Vocational Guidance – IAEVG*). Cilj projekta Europske

zaklade za izobrazbu (*European Training Foundation – ETF*):

Pregled politika profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj bio je, na temelju upitnika OECD-a, snimiti stanje u sustavu profesionalnog usmjeravanja na nacionalnoj i regionalnim razinama, radi daljnjih prijedloga o unapređenju cjelokupnoga sustava profesionalnog usmjeravanja u području zapošljavanja i obrazovanja, sukladno smjernicama EU. U zaključcima se navodi kako je Zavod i dalje glavni nositelj aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, uz preporuku nužnosti bržeg razvoja ovih usluga u obrazovnom sustavu i nevladinom sektoru, te još boljeg povezivanja javnog, privatnog i nevladinog sektora. Sustav profesionalnog usmjeravanja polazi od definicije u Rezolucijama o cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju Vijeća ministara EU (obrazovanje/mladi) iz 2004. i 2008. godine: “Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje je skup različitih aktivnosti koje pojedincima omogućuju identificirati vlastite mogućnosti, kompetencije i interese u različito doba života, kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali svojom profesionalnom karijerom.”

Europska mreža politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja (engl. *European lifelong guidance policy network – ELGPN*)

Mreža je utemeljena 2007. godine na inicijativu Europske komisije s ciljem ujednačavanja politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u području zapošljavanja i obrazovanja u zemljama članicama EU i zemljama kandidatkinjama. Djelovanje ELGPN-a usmjereno je na oblikovanje politika, predlaganje odgovarajućih struktura i mehanizama potpore u provedbi prioriteta identificiranih u navedenim rezolucijama te promicanje su-

radnje između zemalja članica Mreže. ELGPN mreža bavi se cjeloživotnim profesionalnim usmjeravanjem u nekoliko područja (obrazovanje, strukovno obrazovanje, visoko obrazovanje, obrazovanje odraslih, zapošljavanje i socijalno uključivanje) čiji je razvoj značajan za primjenu ciljeva strategije Europa 2020. Republika Hrvatska članica je ELGPN mreže od 2011. godine. U razdoblju od 2011. do 2016. g. kroz rad Mreže izrađeno je nekoliko publikacija (pojmovnik, priručnici, smjernice, pregledni članci) koje pojašnjavaju stručne termine u području razvoja politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, koncepte vještina upravljanja karijerom, fleksigurnosti i nezaposlenosti mladih te na taj način donositeljima politika i drugim zainteresiranima mogu pomoći identificirati mogućnosti razvoja te učiti iz primjera dobrih praksi drugih europskih zemalja.

Zahvaljujući uspostavljenim modelima suradnje, Mreža održava redovit kontakt s ostalim relevantnim tijelima i mrežama na europskoj i međunarodnoj razini, kao što su: Međunarodna organizacija za školsko i profesionalno usmjeravanje (IAEVG), Europski forum za profesionalno usmjeravanje studenata (FEDORA – sada u sklopu Europskog udruženja za međunarodno obrazovanje), Europski centar za razvoj strukovne izobrazbe (CEDEFOP), Europska zaklada za strukovnu izobrazbu (ETF), Međunarodni centar za razvoj karijere i javnu politiku (ICCDPP), Mreža javnih zavoda za zapošljavanje (WAPES), Euroguidance, Europska konfederacija sindikata (ETUC) i Europski forum mladih.

ELGPN je omogućio neposredno uključivanje predstavnika RH u razvoj europskih modela profesionalnog usmjeravanja, prijenos informacija i diseminaciju zaključaka putem predstavnika iz područja zapošljavanja i obrazovanja. Također je omogućio dijeljenje iskustava i primjera dobre prakse, od kojih su neki (npr. važnost ranih intervencija i modela

suradnje Zavoda i škola) prepoznati kao primjeri dobre prakse uz preporuku mogućnosti razvoja i implementacije u drugim zemljama. U sklopu višegodišnjeg sudjelovanja u radu ELGPN-a posebno je značajan bio rad na uspostavi standarda i modela razvoja kompetencija za upravljanje karijerom, kao i preporučених mehanizama suradnje i koordinacije u politici profesionalnog usmjeravanja i razvoju sustava.

Euroguidance mreža Hrvatska

Uspostavljena je unutar Agencije za mobilnost i programe EU, u sklopu mreže nacionalnih centara profesionalnog usmjeravanja u Europi. Osnovne aktivnosti *Euroguidance centara* su usmjerene na promicanje europske dimenzije u profesionalnom usmjeravanju te pružanje informacija o cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju i mobilnosti. Potiče se međunarodna mobilnost savjetnika u profesionalnom usmjeravanju te osoba iz područja obrazovanja i osposobljavanja kako bi se upoznali s metodama i praksom u drugim europskim zemljama.

U svrhu unapređenja kompetencija savjetnika te razmjene iskustava dobre prakse u organizaciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje dana 19. lipnja 2011. g. održana je Konferencija s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom *80 godina profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj – novi izazovi i pristupi*. Na konferenciji su sudjelovali predstavnici svih značajnijih organizacija profesionalnog usmjeravanja u području zapošljavanja, obrazovanja, javnog i privatnog te nevladinog sektora. Predstavljeni su primjeri dobre prakse, uključujući iskustva iz Češke, Ujedinjenog Kraljevstva, Mađarske i Finske, te je izdan zbornik Konferencije.

Forum

Sukladno europskim politikama i preporukama o razvoju sustava cjeloživotnog pro-

fesionalnog usmjeravanja, Odlukom Ministarstva rada i mirovinskog sustava dana 24. ožujka 2014. godine osnovan je *Forum za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere*. Forum je nacionalno tijelo koje uključuje sve relevantne sudionike iz područja obrazovanja, zapošljavanja i socijalnog uključivanja. Cilj Forumu je osnažiti integritet politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj kroz koordiniranu suradnju svih partnera u ovom području. Hrvatski zavod za zapošljavanje imenovan je tajništvom Forumu.

Kroz rad Forumu izrađena je *Strategija cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere u Republici Hrvatskoj 2016. – 2020.*, koja je 29. listopada 2015. godine usvojena odlukom Vlade Republike Hrvatske. Daljnje unaprjeđenje aktivnosti u području profesionalnog usmjeravanja od 2021. nadalje planirano je u okviru Nacionalnog plana za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje 2021. – 2027. i Akcijskih planova za provedbu Nacionalnog plana.

Razvoj metoda i instrumentarija u e-obliku

Razdoblje nakon 2000. godine obilježeno je intenzivnim razvojem informatičke podrške u posredovanju i profesionalnom usmjeravanju, kako u odnosu na nezaposlene osobe/tražitelje posla, tako i prema poslodavcima, te započinje intenzivan razvoj elektroničkih metoda i instrumentarija u području profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere. U svim službama za zapošljavanje uvedeni su tzv. „job centri“, s ciljem povećanja zapošljivosti i djelovanja na usklađivanje potreba i ponude na tržištu rada.

Moj izbor

Godine 2004. započeo je rad na realizaciji prve verzije programa profesionalnog usmjeravanja u elektroničkom obliku *Moj izbor*, teme-

ljenog na samoprocjeni interesa, sposobnosti i vještina. Uz Hrvatski zavod za zapošljavanje u Projektu su sudjelovali i predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te Agencije za strukovno obrazovanje. Program se upotrebljava od 2007. godine. Namijenjen je širokoj populaciji korisnika koji mogu dobiti savjet o najprimjerenijim izborima zanimanja. Prva verzija programa sadržavala je početnu bazu od 250 opisa zanimanja. Sljedećih godina nastavljen je rad na proširenju baze zanimanja, ažurirani opisi zanimanja i uvedeni neki novi elementi koji se odnose na povezivanje više instrumenata u elektroničkom obliku dostupnih korisnicima – kako učenicima, tako i odraslima, osobito u tzv. tranzicijskim razdobljima prelaska iz škole na fakultete, odnosno tržište rada, uključujući trajno stručno usavršavanje i promjenu karijere. Danas je u uporabi elektronička verzija programa “Moj izbor”, koji korisnicima pruža mogućnosti osvještavanja vlastitih interesa i kompetencija putem rješavanja interaktivnog upitnika; informiranja o različitim zanimanjima (program sadrži bazu s preko 300 zanimanja); informiranja o sustavu obrazovanja i zapošljavanju u Republici Hrvatskoj. Program je otvoren za evaluaciju savjeta i povratnu informaciju korisnika s ciljem njegova daljnjeg poboljšanja. Sustav omogućava klijentima da nakon odgovaranja na pitanja o svojim preferencijama i kompetencijama dobiju povratnu informaciju o zanimanjima koja bi im mogla odgovarati. Predložena zanimanja povezana su s bazom detaljnih opisa zanimanja pa se tako za svako zanimanje mogu pronaći sljedeće informacije: opisi poslova, potrebno obrazovanje, znanja, vještine i poželjne osobine, uvjeti rada, srodna zanimanja, mogućnost zapošljavanja. Savjetnicima koji ga rabe u postupcima profesionalnog usmjeravanja program „Moj izbor“ može pružiti dodatan uvid u interese i kompetencije korisnika te pružiti nove ideje i izvore informacija za savjetovanje. Evaluacija programa tijekom proteklih se go-

dina provodila na skupinama učenika, stručnih suradnika i odraslih osoba. Korisnici su ga ocijenili korisnim u odabiru daljnje profesionalne karijere. Velika većina korisnika procjenjuje kako je tijekom korištenja Programa dobila nove informacije koje će im pomoći prilikom donošenja daljnjih profesionalnih odluka. Program je jednostavan, zanimljiv i praktičan za korištenje, a nudi mogućnost izmjene odgovora i trenutni prikaz rezultata. Računalni program „Moj izbor“ dostupan je na mrežnoj stranici <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/>.

Centri za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK)

U svrhu omogućavanja bolje dostupnosti usluga profesionalnog usmjeravanja osnivanjem CISOK-a provodi se proces decentralizacije usluga prema različitim korisnicima. CISOK centri osnivaju se na lokalnim razinama i namijenjeni su svima kojima su potrebne različite usluge profesionalnog usmjeravanja, uglavnom temeljene na različitim informacijama, samoinformiranju, samoprocjeni interesa i kompetencija uz mogućnost stručne podrške savjetnika. Trenutačno je na području Republike Hrvatske otvoreno 17 CISOK centara. Glavni cilj CISOK-a jest unaprijediti osobne potencijale korisnika za cjeloživotni razvoj karijere. U CISOK-u je moguće dobiti savjete vezane uz traženje i stvaranje profesionalnih prilika te uz unapređenje tehnika traženja posla. Usluge CISOK-a su besplatne. Savjetnici CISOK-a pružaju podršku korisnicima u dolasku do željenih informacija i donošenju profesionalnih odluka. CISOK korisnicima nudi raznovrsne usluge: individualno i grupno informiranje, individualno i grupno profesionalno savjetovanje, radionice, seminare, predavanja i prezentacije, informativni materijal i brošure o obrazovanju, zapošljavanju i tržištu rada, *on-line* alate za razvoj karijere, portal e-Usmjeravanje. Korisnici CISOK-a su: učenici

osnovnih i srednjih škola, studenti, nezaposlene osobe, zaposlene osobe koje razmišljaju o promjeni posla ili karijere, poslodavci, roditelji, djelatnici škola te svi ostali zainteresirani za razvoj karijere. Učenici kojima je zbog različitih teškoća koje sužavaju odabir obrazovnih programa potrebna intenzivnija stručna podrška ove usluge se pružaju u područnim službama/uredima HZZ-a.

Korisnici usluga cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja

Sustav profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje daje stalnu podršku uspostavi mreže partnerstva na nacionalnoj i regionalnim razinama; omogućava potporu prijenosom znanja, vještina, metoda, instrumenata, standarda kvalitete (obrazovni sustav, komore, jedinice lokalne samouprave, nevladin sektor).

Glavne su skupine korisnika usluga profesionalnog usmjeravanja nezaposlene osobe i tražitelji zaposlenja, poslodavci, studenti te učenici i njihovi roditelji. S nezaposlenim osobama i tražiteljima zaposlenja u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje provodi se savjetovanje temeljeno na procjeni sposobnosti, vještina i znanja, radi (re)definiranja profesionalnog plana zapošljavanja, obrazovanja/osposobljavanja/prekvalifikacije, odnosno upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju. Također se radi na unapređenju znanja i vještina aktivnog traženja posla kroz radionice: *Kako tražiti posao, Kako se predstaviti poslodavcu, Radionica samoprocjene* i sl.

Posebna pozornost posvećuje se profesionalnom usmjeravanju i podršci osobama s otežanim pristupom tržištu rada, uključujući osobe s invaliditetom. U sklopu provedbe projekta CARDS 2001. organizirana je početna edukacija savjetnika za rad s osobama s invaliditetom koji su potom obavili diseminacijske seminare u svim područnim službama

radi prenošenja znanja i informacija, ističući individualizaciju rada i prilagodbu postojećih procesa potrebama nezaposlenih osoba s invaliditetom.

Poslodavcima se najčešće pružaju usluge profesionalne selekcije, procjene individualnih potencijala kandidata, savjetovanja u području upravljanja ljudskim resursima, osobito za mala i srednja poduzeća koja nemaju razvijene odjele ljudskih resursa.

Uloga škola, obrazovnih institucija i Hrvatskog kvalifikacijskog okvira

Škole i obrazovne institucije imaju ključnu ulogu u oblikovanju svijesti mladih o različitim mogućnostima karijere. Hrvatski kvalifikacijski okvir pruža strukturu za usklađivanje kvalifikacija s potrebama tržišta rada.

Uloga HZZ-a i suradnja s različitim sudionicima

Zbog nedostatno razvijenih usluga profesionalnog usmjeravanja u obrazovnom sustavu, Zavod tradicionalno, iz preventivnih razloga, nastavlja raditi i na profesionalnom usmjeravanju učenika, paralelno podržavajući razvoj toga sustava u obrazovnim institucijama i širem okruženju. Sa svrhom pružanja potpore razvoju sustava profesionalnog usmjeravanja u obrazovnim institucijama, kontinuirano se organiziraju radionice za savjetnike iz škola, prenose znanja i metode. Glavni sudionici cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u obrazovnom sektoru su: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo nadležno za rad i zapošljavanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Agencija za odgoj i obrazovanje te njihove partnerske institucije, poput Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, škola, institucija visokog obrazovanja i ostalih obrazovnih institucija, tvrtki i nevladinih organizacija. Sve je značajnije djelovanje

civilnog i privatnog sektora, samostalno i u suradnji s javnim sektorom, osobito prema specifičnim ciljnim skupinama. Neki primjeri su suradnja HZZ-a sa Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, udrugama Igra, Plavi telefon i slično. Redovito se održavaju različite manifestacije poput dana otvorenih vrata srednjih škola i fakulteta te smotri sveučilišta ili manifestacije *Dojdi osmaš* za učenike završnih razreda osnovne škole u svrhu promidžbe upisa u strukovne škole. Organiziraju se *Dani profesionalnog usmjeravanja* i druga događanja za učenike osnovnih i srednjih škola, na kojima im se pružaju informacije o obrazovnoj ponudi, mogućnosti stipendiranja, studiranja u inozemstvu, deficitarnim zanimanjima, potrebama tržišta rada i uslugama profesionalnog usmjeravanja. Na nekim su sveučilištima uspostavljeni centri za savjetovanje studenata, čija je svrha razvoj i unapređenje vještina upravljanja karijerom. Putem metoda profesionalnog usmjeravanja pojedinci imaju priliku ocijeniti i analizirati kompetencije koje su im potrebne za razvoj karijere te odabrati obrazovni program i zanimanje kroz koje će optimalno koristiti svoj potencijal uzimajući u obzir potrebe tržišta rada. Usluge imaju za cilj usklađivanje potreba tržišta rada i obrazovnih mogućnosti.

Profesionalno informiranje učenika

Najčešći sadržaj informiranja odnosi se na mogućnosti nastavka školovanja, trenutne potrebe tržišta rada, mogućnosti stipendiranja i slično. Tiskaju se brošure i letci namijenjeni učenicima koji upisuju srednju školu, a također i brošure namijenjene srednjoškolcima o mogućnostima upisa na studij.

Ankete o profesionalnim namjerama

Hrvatski zavod za zapošljavanje dugi niz godina provodi ispitivanje profesionalnih na-

mjera učenika završnih razreda osnovne i srednje škole te o tome informira relevantne sudionike iz područja obrazovanja i gospodarstva s ciljem utjecanja na obrazovnu politiku. Informacije prikupljene Anketom o profesionalnim namjerama učenika koriste se u postupcima profesionalnog usmjeravanja koje provode savjetnici HZZ-a, u svrhu pružanja podrške učenicima prilikom donošenja odluke o nastavku obrazovanja i odabiru odgovarajućeg obrazovnog programa odnosno zapošljavanja. Rezultati Ankete obrađuju se i publiciraju. Anketa za učenike završnih razreda osnovne i srednje škole u školskoj godini 2020./2021. provedena je u elektroničkom obliku. Analiza je provedena na uzorku od 14 879 učenika (38,8 % od ukupnog broja učenika upisanih u završni razred osnovne škole u školskoj godini 2020./2021.). Najveći broj učenika u uzorku u vrijeme primjene ankete donio je odluku o nastavku obrazovanja po završetku osnovne škole (83,8 %). Rezultati pokazuju da učenici koji su donijeli odluku o izboru zanimanja/obrazovnog programa u najvećem broju planiraju upisati strukovnu četverogodišnju ili petogodišnju školu (48,6 %), slijedi gimnazija (31,4 %), strukovna dvogodišnja ili trogodišnja školu (17 %) te potom umjetnička škola (3 %). Najveći broj učenika navodi da su se za savjet vezan uz odabir zanimanja/obrazovnog programa obraćali svojim roditeljima/skrbnicima (91,6 %) te prijateljima (43,2 %), dok kao kanale za prikupljanje informacija potrebnih za donošenje odluke najčešće navode mrežne stranice srednjih škola koje sadrže informacije o obrazovnim programima koje razmatraju (49,1 %) te informacije dobivene usmenim putem (39,1 %). Manje od polovine učenika u uzorku (45,6 %) navelo je da se suočilo s poteškoćama pri donošenju odluke o izboru zanimanja odnosno obrazovnog programa. Potrebu za stručnom podrškom u procesu donošenja odluke navelo je 38,1 % učenika. Učenici koji su izrazili potrebu za dodatnom pomoći najčešće

navode da su im potrebne dodatne informacije o obrazovnim programima koje mogu upisati u svojoj sredini (59,8 %) te informacije o obilježjima samih zanimanja (46,7 %).

Istraživanjem profesionalnih namjera učenika završnih razreda srednje škole tijekom školske godine 2020./2021. obuhvaćeno je 6 886 učenika (18,3 % od ukupnog broja učenika upisanih u završni razred srednje škole u navedenoj školskoj godini). Najveći broj učenika u uzorku u vrijeme primjene ankete donio je odluku o nastavku obrazovanja po završetku srednje škole (63,6 %). Pritom se kao studiji koje bi željeli upisati anketirani učenici najčešće navode studij ekonomije, medicine, elektrotehnike i računarstva, strojarstva te arhitekture. U odnosu na prethodne godine, manji je postotak učenika koji se po završetku srednjoškolskog obrazovanja namjerava zaposliti (21,6 %) ili dodatno osposobljavati (5,5 %). Najveći broj učenika završnih razreda srednje škole navodi da su se za savjet vezan uz donošenje odluke o daljnjem obrazovanju/zapošljavanju obratili svojim roditeljima/skrbnicima (82,8 %) te prijateljima (54,3 %). Jedna trećina učenika (32 %) navodi da se suočila s poteškoćama pri donošenju odluke o daljnjem obrazovanju odnosno zapošljavanju. Kao i proteklih godina, kao glavnu poteškoću navode da im je teško odabrati između nekoliko zanimanja, tj. studijskih programa koji ih podjednako privlače (48,7 %) te da nisu sigurni hoće li se moći upisati u željeni studijski program zbog, primjerice, ocjena ili zdravstvenog stanja (48,5 %). Potrebu za stručnom podrškom u procesu donošenja odluke navelo je 26 % učenika.

Informatička podrška i upravljanje karijerom

U doba digitalizacije, informatička podrška igra ključnu ulogu u pristupu informacija-

ma o zanimanjima, tržištu rada i obrazovnim putovima. *Online* alati omogućuju pojedincima da aktivno upravljaju svojom karijerom. HZZ redovito svake godine izdaje regionalne brošure (u elektroničkom obliku) koje se odnose na mogućnosti srednjoškolskog obrazovanja u pojedinim regijama. Brošure daju detaljan pregled mogućnosti upisa u srednje škole, popis stipendija i učeničkih domova na pojedinom području te informacije o mogućnostima koje im stoje na raspolaganju u svrhu samoinformiranja i samoprocjene interesa i kompetencija, uključujući upitnike i druge materijale u elektroničkom obliku, npr. mrežne stranice <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/>, <https://www.hzz.hr> i <https://cisok.hr>. Na navedenim stranicama moguće je pronaći e-alate za pretraživanje informacija o tržištu rada – *Slika tržišta rada* s informacijama o zaposlenosti, nezaposlenosti, visini plaća u RH, uz pregled tržišta rada na nacionalnoj i županijskoj razini te na razini pojedinih djelatnosti. Na poveznici <https://statistika.hzz.hr/> moguće je pristupiti interaktivnoj statističkoj bazi podataka koja omogućava jednostavno, brzo i pregledno pretraživanje podataka iz područja tržišta rada, kao što su registrirana nezaposlenost, zapošljavanje i slobodna radna mjesta i dr. Burza rada internetski je portal koji omogućava nezaposlenim osobama i svima onima koji traže posao ili žele promijeniti karijeru da jednostavno i brzo pretražuju slobodna radna mjesta, a poslodavcima omogućava objavu slobodnih radnih mjesta i pregled dostupnih životopisa – poveznica <https://burzarada.hzz.hr/>. Dodatne korisne informacije, dostupne su na mrežnoj stranici Centara za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK) – poveznica: <https://cisok.hr/cisok-centri/>. Značajna je i prisutnost različitih portala, primjerice Institut za razvoj obrazovanja omogućava ažurne informacije o visokom obrazovanju, stipendiranju i drugom u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

Profesionalno savjetovanje

Profesionalno savjetovanje uključuje psihološko testiranje i savjetodavni intervju, a po potrebi i liječnički pregled specijalista medicine rada. Stručni tim za profesionalno usmjeravanje čine stručnjaci koji, svaki iz svog područja, savjetuju učenika na temelju provedenog stručnog postupka: psiholog – stručni savjetnik za profesionalno usmjeravanje savjetuje učenika na temelju psihološkog testiranja, školskih ocjena i eksplorativnog intervjua tijekom kojeg prikuplja važne informacije o učeniku; liječnik specijalist medicine rada obavlja uvid u medicinsku dokumentaciju i obavlja zdravstveni pregled učenika u cilju utvrđivanja primjerenosti određenih zanimanja za učenika s medicinskog stajališta. Stručno mišljenje tima za profesionalno usmjeravanje može, ali i ne mora rezultirati pisanim mišljenjem/preporukom za upis u određeni program obrazovanja.

Odabir deficitarnih zanimanja

Hrvatski zavod za zapošljavanje svake godine podmiruje troškove liječničkih pregleda potrebnih za upis učenika u zanimanja u koja se upisuje nedovoljan broj učenika, a tražena su na tržištu rada (tzv. deficitarna zanimanja). Popis deficitarnih zanimanja svaka područna služba/ured Zavoda dostavlja svim osnovnim školama u svojoj županiji. Svi učenici osmog razreda koji žele nastaviti školovanje u nekom od obrazovnih programa/zanimanja koja je Zavod prepoznao kao deficitarna (tražena na tržištu rada), mogu ostvariti pravo na besplatni liječnički pregled medicine rada.

Posebna pozornost pridaje se učenicima za koje se predviđa da bi nakon završetka školovanja mogli imati otežan pristup tržištu rada, odnosno učenicima s teškoćama u razvoju i zdravstvenim teškoćama.

Stručna mišljenja i preporuke

Prema *Pravilniku o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole* te *Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole*, mišljenje stručnog tima za profesionalno usmjeravanje HZZ-a koristi se kao jedan od elemenata vrednovanja prilikom upisa učenika s teškoćama u razvoju odnosno učenika sa zdravstvenim teškoćama u srednju školu. Sukladno navedenom Pravilniku, učenici s teškoćama u razvoju rangiraju se na zasebnim ljestvicama poretka u programima obrazovanja za koja posjeduju stručno mišljenje tima za profesionalno usmjeravanje HZZ-a, na temelju ukupnog broja bodova ostvarenih tijekom postupka vrednovanja. Broj učenika s teškoćama u razvoju koji mogu upisati određeni program obrazovanja određuje se prema Državnom pedagoškom standardu srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja.

Učenicima sa zdravstvenim teškoćama koji su osnovno obrazovanje završili po redovitom nastavnim planu i programu, ali su im teže zdravstvene teškoće i/ili dugotrajno liječenje utjecali na postizanje rezultata tijekom obrazovanja odnosno znatno sužavaju izbor srednjoškolskog programa obrazovanja, stručno mišljenje tima za profesionalno usmjeravanje HZZ-a uzima se kao poseban element vrednovanja u slučaju da dva ili više kandidata koji se nalaze na zadnjem mjestu ljestvice poretka imaju isti ukupan broj bodova tijekom postupka vrednovanja na temelju zajedničkog i dodatnog elementa.

Prema podacima dobivenim od Ministarstva znanosti i obrazovanja, za upis u školsku godinu 2022./2023. mišljenje HZZ-a koristila su 2552 učenika s teškoćama u razvoju (64 % od broja učenika s teškoćama u razvoju kojima je izdano mišljenje) odnosno 659 učenika sa zdravstvenim teškoćama (55 % od broja učenika sa zdravstvenim teškoćama kojima je

izdano mišljenje). Za upis u školsku godinu 2022./2023. područne službe/uređi HZZ-a izdali su ukupno 5182 stručna mišljenja. Izdanim mišljenjima obuhvaćeno je 13 % ukupne populacije učenika osmih razreda. Od navedenog broja, 3992 mišljenja (77 %) izdana su učenicima s teškoćama u razvoju, a 1190 mišljenja (23 %) učenicima sa zdravstvenim teškoćama.

Zaključak

Razvoj profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj prošao je kroz značajne promjene od osnutka prvih stanica za savjetovanje pri izboru zvanja do suvremenih CISOK centara i partnerstava s različitim sudionicima. Kroz međunarodnu suradnju i primjenu informacijske tehnologije, Hrvatska je uspješno integrirala pristupe upravljanja karijerom u obrazovne i poslovne tranzicije, osiguravajući bolju usklađenost potreba pojedinaca s potrebama tržišta rada.

Preostaje, međutim, još izazova u području profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj koje je potrebno prevladati u svrhu daljnjeg razvoja. S obzirom na dugotrajniju povijest i važnost profesionalnog usmjeravanja, postavljanje zakonodavnog okvira jasno se nameće prijeko potrebnim, kako bi se odredili sudionici, njihove uloge i odgovornosti te pružila sustavna podrška području profesionalnog usmjeravanja (umjesto projektne podrške koja često dovodi do gašenja aktivnosti po završet-

ku projekta). Kroz daljnji rad Foruma za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere planirana je dorada modela pružanja usluga profesionalnog usmjeravanja za različite ciljane skupine, sa svrhom jasnije koordinacije aktivnosti različitih dionika i pružanja što kvalitetnijih usluga. Primjerice, osnaživanje i dodatno uključivanje obrazovnog sustava u profesionalno usmjeravanje učenika i studenata logična je nadogradnja sustava u kojem trenutačno ulogu nositelja aktivnosti ima Hrvatski zavod za zapošljavanje. Pritom valja nastaviti njegovati multidisciplinarnost pristupa koja se pokazala važnom značajkom od samih začetaka profesionalnog usmjeravanja, ali također očuvati vidljivost, funkciju pojedinih sudionika, uključujući standarde kvalitete usluga. Značenje profesionalnog usmjeravanja kao preventivne aktivnosti prepoznato je u Hrvatskoj i šire (stopa ranijeg napuštanja školovanja u Hrvatskoj neprestano je među najnižima u Europi), međutim postoji potreba za daljnjim razvojem sustavne podrške odraslim osobama s obzirom na značajne i nikad brže promjene na tržištu rada. Digitalna i zelena tranzicija te okolnosti izazvane nedavnom epidemijom koronavirusa dodatno su uputile na nužnost usklađivanja potreba pojedinaca s potrebama tržišta rada. Naposljetku, valja voditi računa o kompetencijama savjetnika za profesionalno usmjeravanje te o jasnoj potrebi za osnivanjem specijalističkih studija u okviru kojih bi osobe zainteresirane za rad u području profesionalnog usmjeravanja mogle steći i razvijati identificirane kompetencije.

The development of professional guidance

Abstract: Professional guidance is of great importance to individuals and society, comprising a package of services and professional procedures used to identify the potentials, interests and competences of the client in order to reach decisions on education, training and employment, including the management of professional development.

The development of professional guidance is intrinsically connected to the contribution of psychologists and represents one of the first fields of applied psychology in Croatia. The Vocational Counselling Centre was established in 1931, providing services since 1932. The Centre's service was based on providing multidisciplinary professional support and represented the beginning of youth counselling services, along with the development of psychological tests for professional guidance. The influence of societal changes significantly impacted the development of professional guidance. The organizational and professional aspects were primarily connected to the Croatian Employment service. Relevant European organizations acknowledged these activities in the fields of employment, education and professional guidance, with an emphasis on fair practice, particularly in relation to youth activities. Contemporary approaches include the concept of lifelong professional guidance and the development of competencies in career management, particularly during the transitional periods in a person's life. The cooperation between all partners in the public, private and non-government sectors is necessary in order to facilitate the development of information and counselling services to suit the client, along with the evaluation and advancement of the professional guidance programme.

Key words: lifelong professional guidance; professional support; development of career management competencies

Korespondencija: Mirjana Zećirević
mirjana.zecirevic@gmail.com

Primljeno: 31.08.2024.
Prihvaćeno: 29.06.2024.
Online: 20.12.2024.